Թ. ՏԱՐԻ — ՇԱԲԱԹ 9 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1906 — ԹԻՒ 698

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պուլկարիոյ համար տարեկան 12 ֆր. վեցամսեայ 7 "
Արտասահմանի համար տարեկան 15 ֆր. վեցամսեայ 8 "
Ամերիկայի համար տարեկան 3 տ. վեցամսեայ 1.50 "

Ծանուցմանց տողը առաջին երեսին համար 40 ստ. չորրորդ վերջին երեսին տողը 20 սանթիմ է. երկրորդ անգամներու համար 20 0/0 զեղչ կըլլայ:

Վառնայի համար ձեռքէ 10 սանթիմ է

ՇԱՐԺՈՒՄ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

Отговорникъ: СТЕПАНЪ КАНАРЯНЪ

Նամակ եւ դրամ ղրկել Խմբագրութեան հասցէին

Редакция на вѣстникъ "Шаржумъ", Варна

Redaction du journal „Charjoum" Varna (Bulgarie)

Պուլկարիոյ համար ձեռքէ 15 ՍԱՆԹԻՄ
Արտասահմանի համար ձեռքէ 20 ՍԱՆԹԻՄ

Գրութիւնք ետ չեն տրուիր

«ՇԱՐԺՈՒՄ»Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՐՈՒՈՂԸ ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ ՊԷՏՔ Է ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԷ

«ՏԱՍ ՏԱՐԻ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ»

Արդէն այս անունով բը բրոշիւրը յանձնված է տպագրութեան։

Բրոշիւրի նպատակն է, առանց խմբաքի Դաշնակցութիւնը մէջ տեղ գնել իր խոկութեամբ և միեւնոյն ժամանակ փաստել թէ իր պայքարը սկսված է շատ հին ժամանակից և վերջերս միայն սուր կերպարանք ընդունեց. Բնական է որ բրոշիւրի մէջ փաստոյ դօկումենտները մեծ տեղ պիտի գրաւեն.

Բրոշիւի գինը տպագրութիւնից վերջ 3 ֆրանկ է լինելու, իսկ բաժանորդ գրվողի համար 2.50 ֆր.

Դիմել «Շարժում»ի Խմբագրութեան

ՀԱՅ ԴԵՂԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Ս. Գանարեան եւ Ընկ.

Սօլանոզա փողոց (Պալըգ բազար) Թիւ 524 Ա. ուշաաթ քին ճիշտ տակը

Նոր բացուած սոյն դեղավաճառատանս մէջ կը գտնուին մաքուր եւ առաջնակարգ դեղերու մեծաքանակ մթերքէ զատ թարմ հանքային ջուրեր, եւրոպական ամէն տեսակ էսբէսիալիթէներ, բժշկական անօթներ, քաուչուքի ապրանաց վերաբերեալ բոլոր առարկաներ, իրիկաթէօրներ, պիպերօններ, ջերմաչափներ եւն եւն։

Ասոնցմէ զատ կը գտնուի նաեւ սանկարչութեան, ոսկերչութեան եւ առհասարակ արհեստի վերաբերեալ քիմիական մաքուր բաղադրութիւններ,

Թարմ եւ անարատ

Նորվէճիայի ձկան իւղ

Ծարդ դեղերու սղութենէն դժգոհութիւն յայտնողները կը բաւէ որ ուրիշ տեղէ մը գնում ընելէ առաջ անգամ մը դիմեն Նոր դեղավաճառատունս, ուր ապահովաբար պիտի գտնեն գներու աժանութեան հետ դեղերու ընտրելագոյնը։

Շրջակայ քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ դեղերու կրկնավաճառումով զբաղող խանութպաններու համար մասնաւոր զեղչ:

Յանձնարարութիւնք փութով եւ ճշդութեամբ կը գործադրուին։

ՈՎ ՀԱՒԱՏԱՑ

«Դրօշակ»ի վերջին թիւում կարդում ենք մի նոր ազդարարութիւն գալիք ընդհանուր ժողովի մասին, այդ ազդի մէջ կայ հետեւեալ հատուածը.

«6. Համաձայն «Օրակարգ»ի 9րդ յօդուածի, ընդհանուր ժողովը պիտի զբաղվի «կարգապահական և դրամական զեղծումների քննութեամբ»։ Այդ պատճառով յատկապէս խնդրում ենք բոլոր մարմիններին, մանրամասնօրէն և անաչառութեամբ արձանագրել ամեն տեսակ զեղծումներ, դիսցիպլինային, կազմակերպական, թէ դրամական, և բիւրօների միջոցով ներկայացնել ընդհանուր ժողովին, որպէսզի կազմակերպական բարձր ատեանի քննութիւնից չը վրիպի ոչ մի դէպք, ոչ մի փաստ որը կարող է վնասել կարգապահական գործին, կազմակերպութեան առաջիկայ գործունէութեան և յեղափոխական գաղափարին»։

Անցեալ օրերում մենք ուրախութիւն էինք յայտնել որ Դաշնակցութիւնը ազդարարութիւններով խօսում է ընդհանուր ժողովի մասին. հիմա էլ ուրախ ենք։ Սակայն ով հաւատաց թէ Դաշնակցութեան մարմինները անաչառ բացատրութիւններ պիտի տան. ընդհակառակը իրենց սիրելի ստոր տիպերի զեղծումները պէտք է թաքցնեն, իսկ ընդդիմադիրների սմնաթեթև քայլերն իսկ չափազանցեցնեն։ Օրինակ պոլսական թերթերը վկայեցին թէ Պոլսոյ գործիչ Սիլվիօ Իւիչօ հարիւրաւոր ոսկիներ է ծախսել պոռնկանոցներում...

Միլիպէի չէֆերը գիտեն որ մի գործիչ մի քանի հարիւր ֆրանկ վերցնելով դէպի Պարսկաստան մեկնելու — նոյն գումարով մի պոռնիկի հետ մեկնել է Սոֆիա և ուրիշ տեղեր ու ամբողջ ճամբու ծախքը կերել է այդ պոռնիկի հետ... Բազմաթիւ գործիչ անուն կրողներ, որոնք, ըստ Դաշնակցութեան հիմնական օրէնքի, գործից քաշվելուց յետոյ միայն մէկ կամ երկու ամիս իրաւունք ունեն կազմակերպութեան հաշւով ապրելու, տարիներով ձրիակերութիւն են արել։ Եւ այդպիսի թեւարկեալների համար ո՞վ պէտք է անաչառ տեղեկութիւններ տայ...

Նամերով իրար կապված մարդիկ որոնք յեղափոխութիւնը լոկ ապրուստի գիրք ստեղծելու միջոց են շինել, երբէք իրանց մասին անաչառ տեղեկութիւն չեն տայ. ընդհակառակը յանցանքները կը ծածկեն ու բարեմասնութիւնները կը բազմապատկեն.

Մի բոպէ ընդունենք որ Արեւմտեան բիւրօն անկեղծ է իր յայտարարութեան մէջ. սակայն նա իրաւացիօրէն կասկածողներին պէտք է հանգստացնէր մի այլ յայտարարութեամբ, այն է թէ մարմինների բացատրութեանց անաչառութիւնը ստուգելու համար ընդհանուր ժողովը պէտք է ձեռք առնէ բոլոր կարելի միջոցները։

Օրինակ ես համոզված եմ որ մի Աստիկ Սրապեանի արդարացի և տարրական բողոքները պիտի ընդունվեն իբրեւ աններելի յանցանք, իսկ Ռուչօների բոզանոցներում դրամ ուտելը և Պոլսից մինչեւ Բիլէա հասնելու ինչպէս պատմում են. 20000 ֆրանկի հաշիւ ներկայացնելը յեղափոխական սխրագործութիւն պէտք է համարվեն պարոնին հովանաւորողների կողմից։

Օրինակ ինձ դէմ մահափորձի խնդիրը. Բուլկ. կեդր. կոմիտէն պէտք է ուրանայ որ ինքը մասնակից է մահափորձին և իր բազորդներին արդարացնելու համար պէտք է օյինպազութիւնների դիմէ, որպէսզի ինքն էլ արդարանայ։ Այս տեսակ փաստեր անթիւ և անհամար են և ես չեմ ուզում երկարացնել.

«Դրօշակը մի նոր յայտարարութիւնով, որպէսզի ընդհանուր ժողովի անաչառութեան վրա վստահվի, պէտք է կասկածողներին յայտարարէ թէ՝ ընդհանուր ժողովը չը պէտք է գոհանայ մարմինների միակողմանի բացատրութիւնով. այլ պէտք է ստուգէ պահանջելով և ենթականերից բացատրութիւններ։

ՎԱՐԴՕ

ՊԻՏՕՑԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՍՕՖԻԱ, 1 Հոկտեմբեր 99.

Սիրելի Վարդօ!

Տփխիսից այդ հրաւէրը չ'ըստացած, ես Ռոստոմին փափաքս յայտնեցի եւ գործերու ընթացքին վերայ տեղեկութիւններ ուզեցի. ես մինչեւ հիմա միեւնոյն վառ ցանկութիւնը ու հաւատքը ունիմ աշխատելու քանի որ ընկեր ճանչցուած եմ. երբէք այդ եղբայրական կոչը մերժելու ոչ գիտակցութիւն ունիմ եւ ոչ ալ պատրաստակամութիւնը. բայց հիմակուհիմակ ինծի մեկնիլս անկարելի է. և այս պատճառներով դու լաւ գիտես, Վարդօ որ վերջին ատեններս ի՛նչ տխուր հանգամանքներէ պաշարուած է մեր ընտանիքը։ Եղբօրս Հայկին վիճակը. ծառայութեան կանչուիլը մօրս շատ վաղ ու դառնակսկիծ մահը. քոյրերուս մայրական հսկողութենէն զրկուիլը, հօրս առեւտրական գործերու խանգարումը եւ իր ծերացած տարիքը, այս ամենը պնդիսի ընտանեկան անապահովութիւններ են որոնց հանդէպ ոչ մի սփոփանք չունիմ. Ահա վերջնական որոշում մը տալու համար շուարած մնացած եմ, դժգոհ եմ նոյն իսկ իմ ներկայ դրութենէս եւ կը զգամ որ միակ բաւարարութիւնը պիտի գտնամ այդ տաժանելի կեանքին մէջ, որուն առաջուց փարուած էի։

Ասով թող զարնեն միայ, գուցէ մի կերպով կարող կըլլամ այդ հանգամանքներու հետ հաշտուիլ որովհետեւ իմ հիմակուան որոշումս եւ իլերու վիճակը գիս կը կաշկանդեն, բարեւէ Սիմոնին եւ գրէ իրեն որ ցաւով ես այստեղ համակերպած եմ իմ վիճակիս. սիրտս ու միտքս միշտ այդ արիւնոտ յիշատակներով կը տարուբերուին. . տրամադրութիւն ու

փափաք միշտ ունեցեր եմ, միայն թէ ստիպուած եմ տեղի՛ք տալ խել մը կենսական պայմաններու առաջ. բայց այդ ալ ժամանակաւոր է, եթէ յաջողվի ինծի. մի քանի նմանեցրնել. ես դարձեալ պատրաստ եմ գնալու։

Ու խնդրէ իրմէ որ աւելի մանրամասն գրէր, ի՛նչպիսի պաշտօն պիտի յանձնուէր ինծի. և ի՛նչ կարգի ստիպողական գործ մի է որ այս ձըմեռնային եղանակներու մէջ ճամբորդելու հարկադրուած եմ. գործի կարեւորութի՞ւնը ու պահանջքնե՞րը եւ ընկերներու անուններ։ Ինչպէս որ ես գիտեմ այդ երկիրը մեզի համար վաղուց է որ անհիւրասէր է. եթէ ժողովուրդը ընդունելութիւն ու պատսպարան չտայ ի՛նչ կըլլայ մեր վիճակը։ Եթէ հարկադրուի՞նք կռուիլ մարագներու մէջ եւ գնդակահար ըլլալ նապաստակներու նման։ Շատ կարեւոր է իր տալիք տեղեկութիւնները որոնց կըսպասեմ(*)։

ՊԵՏՕ

„ՈՎ ՄԵԶ ՀԵՏ ՉԷ, ՆԱ ՄԵՐ ԹՇՆԱՄԻՆ Է ԵՒ ՊԷՏՔ Է ՈՉՆՉԱՑՈՒԻ»։

Քանի՛ քանի անկեղծ անձնուէր գործիչներ ընկել են Դաշնակցութեան տէռորից։ Բաւական է յիշել յայտնի գործիչներ. Խաչատուր Կարեկցեան (Կարնեցի), Յակովբ սարկաւագ (Մշեցի), Արշակ Բարսամեան (յայտնի դաշնակցական գործիչ Նիկոլ), ժողովրդական գործիչ, գրագէտ եւ հրապարակախօս Թոխմախեան վարդապետը, «Թարօնի» խմբագիր Թարխանեան, հայութեան թշնամի Գոլիցինի տէռօրիստ Մհէրը. Թողնենք տասնեակ ուրիշները որոնք ընկել են նոյն խուժանապետական տէռօրից։ Էլ չեմ ասում Արփիար Արփիարեան եւ այլ հնչակեանների դէմ գործ դրած տէռորների մասին։ Այս րոպէիս աչքիս առաջն է Բ. քաղաքում այն յարգելի անձնաւորութեան պատկերը, որից մահուան սպառնալիքների տակ ստորագրութիւն են առել, թէ «ինքը յիմար է»... Եւ նա արդէն բարոյապէս մեռած եւ խորտակուած է համարում իրեն..

Վաղուց էր, որ հայ ժողովուրդն զգում էր այդ մթնոլորտի հեղձուցիչ լինելը, ամենքն էլ զգում էին ազգային բռնապետութեան սոսկալի ռէժիմի ծանրութիւնը, սակայն տէռորը, հարազատ եղբօր փայլ-փլուն դաշոյնը՝ ամենքին էլ սարսափեցնում էր. եւ ո՛չ ոք չէր յանդգնում հրապարակ գալ, մերկացնել խուժանապետական չարիքը։

Յեղափոխական կուսակցութիւնների սուր քննադատութիւնները ցարդ համարուել են կուսակցական կրքից յառաջացած թշնամանք։ Առաջին անգամ դաշնակցական բիւրոկրատների դիմակը պատռեց նոյն Դաշնակցութեան Բուլղարիայի օրգան «Շարժումի» խմբագիր Վարդօն։ Նա երբ մօտից ճանաչեց Դաշնակցութեան բիւրօյի էութիւնը, իր չանթերն ուղղեց դէպի նա։ Օ՛. յզայրոյթ բրթեալ ամբողջ Դաշնակցութիւնը, սկսեց հայհոյել նրան ու բաստանել, նոյն իսկ պաշտօնական օրգան „Դրօշակի» մէջ խուլ սպառնալիքներ տալ։ Սակայն «անցեալն էանց». Ամերիկայի եւ Բուլղարիայի դաշնակցականների մի մասը կանգնեցին եւ պաշտպանեցին Վարդօյին, պահանջելով «քննութիւն»։ Դաշնակցութեան խոփը այս անգամ քարին դէմ առաւ. Մի՞թէ նրանք կարող էին քննութեան ենթարկուել։ Խեղճ Վարդօն [illegible] սպառնալիքների ազդեցութեան տակ, փախաւ Վառնայից բայց շարունակեց իր մերկացումները։ Դաշնակցութիւնը իր բոլոր ոյժը լարեց, որ «Շարժումը» մուտք չը գործէ Ռուսաստան եւ այստեղ էլ «մաքերը չը պղտորէ»...

„Ով մեզ հետ չէ—նա մեր թշնամին է եւ պիտի ոչնչացնել..» — ահա դրանց լոզունգը(*)։

Դ.

«ՄՈՒՐՃ»

(*) Ծ. Խ.—Այս նամակը փաստում է թէ Պետօն երկրի յեղափոխական պատրաստութեան համար այնքան վատ կարծիքի էր, որ չէր ուզում մարագներում նապաստակի պէս գնդակահար լինել։

(*) Ծ. Խ.—Այս յօդուածը գրուած է մահափորձից առաջ. մահափորձից յետոյ Մշակը Շարժումէն ամբողջը արտատպած էր դէպքին մանրամասնութիւնները իր կողմէն խստիւ բողոքելով ոճրագործութեան դէմ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ

Ընթերցարանիս Վարչութիւնը, Վեր. Հնչ. կուսակցութեան Պուլկարիոյ Ներկայացուցիչէն հետեւեալ նամակը ստացած ըլլալով, ի գիտութիւն ընթերցարանի բոլոր բաժանորդ-անդամներուն հրատարակութեան կուտայ։ Նոյն ատեն ընթերցարանի անդամները շուտով պիտի հրաւիրէ ընդհ. ժողովի մը—որուն գումարման օրն ու տեղը պաշտօնապէս պիտի ծանուցուին ատենին—որոշելու համար թէ ընթերցարանի քայքայման պարագային որո՛ւ յատկացուած պիտի ըլլան անոր գոյքերը։

Սիրելի ընկերներ,

«Հայկական Ընթերցարանի ընդհ. ժողովը, իր նախորդ նիստերէն մէկուն մէջ, մեծամասնութեան ձայնով, որոշած է որպէսզի, եթէ ընթերցարանը ո և է արգելիչ պատճառով մը անկարող ըլլայ իր գործը շարունակել և քայքայման ենթարկուի, Վեր. Հնչ. կուսակցութիւնը բացարձակ տէրը դառնայ անոր գոյքերուն, և յետոյ իր յարմար դատած եղանակով հարկն ու պատշաճը տնօրինէ.

Վեր. Հնչ. կուսակցութիւնը թէեւ կրթասիրական հանրօգուտ ձեռնարկներու ջերմապէս համակրող, սակայն իր յեղափոխական ուղղութենէն դուրս կը նկատէ անոնց վերին հսկողութիւնը ստանձնել և յետոյ ստիպուած ըլլալ միջամտելու թիւրիմացութիւններէ և կամ չարամտութիւնէ ծնունդ առնող այն աղմուկներուն, որոնք՝ պէտք է ընդունիլ՝ յաճախ կը յուզուին ընթերցարանի, դպրոցի եւն. նման հաստատութեանց շուրջ, և որոնք յեղափոխական կուսակցութիւնները կը շեղեցնեն իրենց յառաջադրած նպատակէն.

Հետեւաբար, Վեր. Հնչ. կուսակցութիւնը, մեծապէս շնորհակալ իրեն հանդէպ ձեր ցոյց տուած ազնիւ համակրանքէն և վստահութենէն, իրաւունք կու տայ ինծի ի պաշտօնէ ձեզ՝ և ձեր միջոցաւ ընթերցարանի ընդհ. ժողովին իմացնել որ, նոր որոշումով մը՝ ինչպէս որ յարմար կը դատէ՝ ընթերցարանի վերին հսկողութիւնը յանձնէ մարմինի մը և կամ հաստատութեան մը, որ իրեն նպատակ ըրած ըլլայ կրթասիրութիւնը և ժողովուրդին դաստիարակութիւնը.»

Յարգանքներով—եւն
(Ստորագրութիւն. Կնիք)
Նոյ. 31, 1906 Վառնա

«Հայկական ընթերցարանի Վարչութեան կողմէն

Ատենադպիր — Արթաքի Սինէմեան
Ատենապետ — Արմենակ Գասպեան

Օրինակ մը եւս «Իրաւունքի» խմբագրութեան ղրկուած է։

ԱԿԱՄԱՑ ԿՐԿՆՈՒԹԻՒՆ

Ներկայ յայտարարութիւնները յստակօրէն փաստում են թէ մենք շարունակ հանգանակութեան մասնակցողներին ինչպէս և հասարակութեան իրերի կացութեան տեղեակ ենք պահել, միշտ առաջարկելով որ վստահութիւն չունեցողը կարող է իր դրամները ետ ստանալ։ Վերջերս, ինձ վրայ եղած մահափորձից յետոյ, Ֆիլիպէի ազատ ինտրիգաններին աջողվեց հայերէն չը գիտցող Պետրոսի հայր Սէրէմճեանից մի յիմար և ոչ մի նըպատակի չը հասնող նամակ կորզել, ինչպէս և Պետօյի խեղճ, տկար ուղեղով եղբօրից, որպէսզի կարենան մակաբոյծների օրգան Ռազմիկի մէջ մի բան տպել իմ դէմ.

Պետօյի հօր անմիտ նամակը, ինչպէս և խեղճ Հայկի ոչխարային գրութիւնը ծիծաղս շարժեցին միայն, որովհետեւ մի սանտիմ չը տուող հայրը և եղբայրը յանկարծ մէջտեղ են գալիս կարգադրութիւններ անելու ուրիշի տուած դրամների և խմբագրութեանս սեփականութիւն գրուածքների մասին, մոռանալով տարրական քաղաքավարութիւնը և ուղղամտութիւնը որ Վարդօյից դրամ կարող են պահանջել միայն դրամ տուողները. իսկ այդ դրամ տուողները հակառակ մեր այնքան յայտարարութիւններին շարունակած են իրենց վստահութիւնը ունենալ մեր վրայ.

Մենք շարունակ [illegible]կօրէն ենք դիրք պահպանելով դէպի նուիրատուները և վայելելով նրանց վստահութիւնը վերջապէս համաձայնութիւն կայացրինք պ. Օնիկ Բարսեղեանի հետ, որը նոյն այդ համաձայնութեան պատճառով պարտաւորվեց նոր մեքենայ բերել տալ, նոր տառեր գնել. ու եթէ ոճրափորձի պատճառով ես պարտաւորված չը լինէի Ֆիլիպէում ամիս ու կէս մնալ տպագրութիւնը արդէն սկսված պէտք է լինէր.

Ափ, ստոր շատ ստոր են Ֆիլիպէի ինտրիգան դաշնակցական շէֆերը․ Նրանք մահափորձ, ամէն ստորութիւն յանձն կառնեն—ինչպէս առին—հակառակորդին ֆիզիքապէս և բարոյապէս մեռցնելու.... բայց հակառակորդներ կան որ այդ միջոցներով էլ չեն մեռնում, բախտի բերմամբ.

Կարճը, այժմ, քանի որ Պետօյի հայրն ու եղբայրը, թէեւ առանց ո և է իրաւունքի մէջտեղ են եկել, հակառակ նրան որ բերանացի երեսիս և ուրիշների ներկայութեամբ ուրիշ լեզուով էին խօսում (այդ հրապարակային կերպարանափոխութիւնը ես վերագրում իմ արմատացած թըրքական բարքերին և տգիտութեան) ու հակառակ նրան որ Օնիկ Բարսեղեանը գիրքը հրատարակելու համաձայնութեան պատճառով, իր ումերից վեր ծախքերի տակ է ընկել, ես կրկին պարտքս եմ համարում դիմել նուիրատուներին յայտարարելով.

Ով չի հաւատում մեզ և կասկած ունի, քսան օրվան մէջ կարող է ետ պահանջել իր ղրկած դրամները.

Այդ ժամանակամիջոցը անցնելուց յետոյ մենք կսկսինք գրքի տպագրութիւնը միշտ նուիրատուներին հրապարակային տեղեկութիւններ տալով, ինչպէս արել ենք մինչեւ օրս.

ՎԱՐԴՕ

1904 «Շարժում» 627 Թիւ

Բաժանորդութիւն հանգուցեալ Պետրոս Սէրէմճեանի աշխատութիւնների հրատարակութեան մասին

Մենք հանգանակութեան ձեռնարկեցինք, նպատակ ունենալով մի գեղեցիկ հրատարակութիւնով պատուել թանկագին հերոսի յիշատակը։ Այդ հանգանակութեան գումարը 800 լէվի էլ չը հասաւ.

Բուլղարիայում անկարելի լինելով մեր եւ հանգանակութեան մասնակցողների փափագած շքեղ հրատարակութիւնը ունենալ, մենք նախապէս դիմեցինք Վենետիկ, որ տեղից մերժում ստացանք—ժամանակ չունենալու պատճառաբանութեամբ. Վերջը դիմեցինք Վիէննա, այնտեղից էլ նուազագոյն հաշիւ ներկայացրին մօտ 1500 ոսկի ֆրանք. Ուրեմն տրամադրելի գումարով անկարելի էր գործի սկսել.

Բոլորովին հակառակ լինելով մի պարզ հրատարակութիւն լոյս ընծայելու, մենք յարմար ժամանակի ենք սպասում գումարը գոնէ մինչեւ 1200 հասցնել։

Եթէ հանգանակութեան մասնակցողների մէջ անհամբեր կամ մեզ հետ չը համաձայնողներ կան, կարող են իսկոյն իրենց դրկած դրամը ետ պահանջել, թէկուզ բոլոր

ՎԱՐԴՕ

1905. «Շարժում» 751 թիւ

ՊԵՏՕՅԻ ԳԻՐՔԸ

Մի տարի առաջ յայտարարեցինք թէ ով չէ կարող սպասել որ անհրաժեշտ գումարը գոյանայ Պետօյի աշխատութիւնները հրատարակելու համար, կարող է իր տուած դրամը ետ պահանջել. Այն ժամանակ ոչ ոք ետ չը պահանջեց; Այս օրեր մի պարոն ետ է ուզում իր տուած տասը ֆրանկը։

Մենք ոչինչ չունենք դրան հակառակ։ Սակայն գումարը տոկոսով տրուած լինելով, այսօր չենք կարող այդ գումարից 10 լեվ վերցնել եւ տալ։ Մուրհակի պայմանաժամը լրանում է Մարտի 3ին, գումարի վրա իբր տոկոս աւելանում է մօտ 150 լեվ։

Սրանով յայտարարում ենք որ եթէ կայ ուզող թող պահանջէ. եթէ ոչ Մարտի չորսին միացած գումարը տոկոսով միասին մենք պէտք է ուղարկենք Զէյթունի որբանոցին, Պետօյի անունով մի որբ դաստիարակելու համար;

Ցաւում ենք որ չար նախանձը դեռ գործի ձեռնարկած օրից սկսած խոչնդոտ դառնալ մեր ձեռնարկի յաջողցնելու. Դրա մանրամասնութիւնները մենք կհրատարակենք այն օրը երբ մեր միջոցներով պարզ ձեւով կը հրատարակենք Պետօյի աշխատութիւնները։

ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ

(Պետրոս Սէրէմճեանի գրքի մասին)

Սրանից գրեթէ մի տարի առաջ մենք յայտարարեցինք որ Պետրոս Սէրէմճեանի գրքի համար հաւաքուած գումարը չէ համապատասխանում անհրաժեշտ եղած ծախքերին եւ խնդրեցինք թէ ով որ համբերութիւն չունի կարող է իր ուղարկած գումարը ետ պահանջել։ Մենք ուզում էինք գումարը ետ դարձնելով միանգամից ազատուել այդ խնդրից, որով մեր բարի նպատակը ցեխոտելով նիւթ էր դառնում մեր հակառակորդների ձեռքում։ Ոչ ոք դրամը ետ չը պահանջեց։ Եւրոպա գնացած միջոցին ես համաձայնվեցի Վիեննայի Մխիթարեանների հետ, իմ րիսկով, որովհետեւ հայր Մխիթարեանները պահանջում էին 1400 ֆրանկ ստանալ գիրքը լոյս հանելու համար. դժբախտաբար հայր Մխիթարեանները Պետօյի գրուածքները կարդալուց յետոյ, գրաւոր կերպով ինձ յայտնեցին որ գրքի բովանդակութիւնը իրենց արգելք է հանդիսանում այդ գիրքը հրատարակել։

Վերադարձիցս յետոյ բանակցութեան մտայ Տիար Օնիկ Բարսեղեանի հետ, որը նոր տպագրիչ մաքինա է պատուիրել Եւրոպայից ու մինչեւ այդ մեքենան գալը իմ սեփական «Տաս տարի Դաշնակցութեան մէջ» բրօշիւրս պէտք է տպագրէ իր հին մեքենայով, ու հոկտեմբերի մէջ պէտք է սկսի տպագրել Պետօյի գիրքը նոր մեքենայով։ Այս տեղ աւելորդ չեմ համարում հաղորդել որ նոյն հրատարակութեան համար Վիեննայում մի հայ երիտասարդ նուիրել է տաս քրօն, իսկ մի ուրիշ պարոն էլ Սոֆիայում, խոստացել է մի որոշ գումար նուիրել։ Այնպէս որ այժմ տրամադրելի գումարը բաւում է այդ գիրքը, Վարնայում մաքուր տպագրութեամբ մէջ տեղ հանելու ու նրա տպագրութիւնը կսկսվի հոկտեմբերից ու դրա միակ պատճառը այն է, որ հին մեքենայով չէր կարելի ցանկալի մաքրութեամբ տպագրել գիրքը։

«Շարժում» թիւ 838 1906

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՄԼԱՅԷՆ

—

Մենք անցեալ անգամին ցոյց տուինք մեր հասարակական ցաւերից մէկը. այն է Շումլայի պաշտօնական մարմինների սխալ ու ինտրիգան գործերից յառաջ եկած չարիքները ու անվերջանալի պայքարների անուղղակի կերպով, մեր կրթական գործի գլխին բերած վնասները։ Թէ եւ թաղական-հոգաբարձուական խնդիրներէն զզուած ենք, եւ ամէն անգամ որ հարկ կըլլայ պաշտպանութեան կամ քննադատութեան դեր մը ստանձնել մեր պաշտօնականների մերթ գովելի ու մերթ այպանելի ոտնձգութիւններին դէմ, սա հարցը կը ծագի թէ ի՞նչ միջոցներ կան ու երեւան գան, անոնց բռնազբօսիկ դարձուածքներուն ու եսամոլութեան վերջ տալու համար, որուն զոհ կերթայ կրթական կամ մի հասարակական ձեռնարկ։

Գիտե՛նք, թաղականը իր պաշտօնին գիտակցութիւնը ունենալէ շատ հեռի է. մանաւանդ որ, կուսակցական կիրը ատելութիւնը այնքան խոր արմատ ունի ձգած իրենց սրտերի մէջ որ բնաւ չեն խղճար այն ապագայ սերունդը ու կրթական հաստատութիւնը որուն ղեկը իրենց չի հաւնած մարդոց յանձնուած է։ Անոնցմէ ոմանք, այնքան յառաջ կը քշեն իրենց քմահաճոյքը որ, հոգաբարձութիւնը անկարողութեան մատնել տալով իրենք ստանձնելու խղճալի ճիգեր ըրին ու կէս մը յաջողեցան մի կեղծ ու օրիգինալ վարպետութեամբ մը։

Մենք կը հարցնենք իրենց.— ո՞ւր մնացին ձեր շլացուցիչ ու փայլուն խոստումները երբ պաշտօնի կոչուեցաք ինչո՞ւ գոնէ մէկը չի կատարեցիք, եկեղեցիին պայծառութիւնը մոռցա՞ք ու դպրոցի գործե՞ր մնացին ձեզի, առով տեսակ մը անարգանք ու աւելորդ բեռ մը եղած չէ՞ք ըլլար ժողովուրդին։

Հոգաբարձութիւնն ալ սակայն ունեցած է իր սխալ ու թերի կողմերը այլ եւ այլ խնդիրներու մէջ. անո՛նք, որ գոնէ անոնք գիտնալու էին իրենց կիրքը զսպել, ու չի վիրաւորէին աս ու այն ու թաւալգլոր չընէին մի գործ որուն շատ մը պարագաների մէջ, երախտապարտ կը մնային ու իմ համեստ կարծիքովս իրենցմէ ոչ նուազ բարձր դեր մը կատարելու կոչուած էր—ինչպէս թատերասիրացը։

Չեմ ուզեր երկարել դիտողութիւններիս շարքը, ընթերցողին ձանձրոյթ չի պատճառելու համար.—այժմ խնդիր է թէ ինչպէ՞ս եւ ե՞րբ վերջ պէտք է գտնեն մեր եսամոլ ձգտումները։

Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ սակայն քօղարկենք մեր վէրքերը, եւ անոր դարման մը չի խորհուիր. եթէ չի մաքրուին տղտերը ու վէրքը չի բուժուի ի՞նչպէս կարելի է ուրեմն մի առողջ ու կենդանի գործ սպասել.

Ո՞ւր են սակայն մեր քաղաքի գիտակիցները, երբ ազգային մի հրատապ հարց է ծագում ինչո՞ւ չի լըսուիր անոնց ձայնը, մի՞ գուցէ վարանում են իրենց հանգիստը վրդովելէ, ու այս ու այն ջոջին կամ ազդային վիրաւորելէ կըզգուշանան.— ո՞ւր թաղուած է գիտակցութիւնը սակայն.— ի՞նչպէս երեւան բերել զայն ու վերջապէս հասունացնելով մի ջախջախիչ բռունցքով մը երեւան հանել արդարութիւնը ու կարողանան պարզ աչքով տեսնել մեր լաւ ու գէշ կողմերը, որով միայն գիտակցութիւնը պիտի ունենան իրենց վիճակին։

Արդէն երիտասարդների մի նեղ շրջանում սկսուած է այդ շինիչ ու ոգեւորիչ շարժումը, եւ մենք ուրախ ենք, հոս արձանագրելու այս փաստը իբրեւ գրաւական գործերու յաջող ելքին, որուն համար այնքան սերտիւ կապուած են իրար ու սկսած իրենց ազգու միջոցներով սատարել հասարակական զարգացման եւ ի հարկին իրենց ձայնը լսելի ընել տան։

Յաջորդով պիտի պարզենք թէ ի՛նչ միջոցներ ու դեր մը ստանձնելու կոչուած են իրենք ու հասարակութիւնը իր կարգին ի՞նչ գոհունակութիւնը պէտք է ընծայէ անոնց հանդէպ։

Շումլացի

ԱԿԱՄԱՅ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—o—

«Ռազմիկ»ի ներկայ տարւոյն 14 թ. նամակատուփին մէջ Սոֆ. հնչ. մասնաճիւղին հասցէին ուղղուած նամակին մէջ, խմբագրութիւնը խօսելով մասնաճիւղին սարքած հրապարակային ժողովին առթիւ ստացած թղթակցութեան վրայ՝ մէկ քանի դիտողութիւններ ըրած է։

Զգելով Սոֆիայի մասնաճիւղին ինք իր մասին պատասխանէ՝ ես պարտաւորուած կըզգամ ինքզինքս վերոյիշեալ դիտողութիւններու մասին մէկ քանի խօսք ըսել. Թէեւ նամակը ինձ ուղղուած չըլլայ։

«Ռազմիկ»ի խմբագրութեան՝ համերաշխութեան իրագործման մէթոտին նկատմամբ ունեցած պիրօքրաթական ըմբռնումին վրայ չի պիտի խօսիմ այժմ. Ընթերցողը առիթը ունեցաւ այս սիւնակներու մէջ հրատարակուած Սոֆ. մասնաճիւղին պաշտօնական թղթակցութենէն իմանալ իմ ըմբռնումս այդ մասին։

Խմբագրութեան դիտողութիւնները մասնաւորապէս չահեկան են այն մասին մէջ, ուր կըսէ՝

«Փափագ մը իրագործելու համար՝ նկատի ունենալու է նաեւ որ անոր իրագործման միջոցները ըլլան խելացի ու նպատակայարմար (սիկ)։ Այսպէս ձեր տուած լսարանը—ինչպէս կը տեղեկանանք ձեր թղթակցութեան պարունակութենէն—ունի կարգ մը հանգամանքներ, որոնք աւելի ձեր առաջադրութեան վնասելու բնոյթ ունին քան թէ անոր նըպաստելու (սիկ) օրինակ՝ պ. Հինտլեան ըլլալով ընկերվարական կարող էր գուցէ ընկերվարականութեան մասին չահեկան բանախօսութիւն մը ընել, բայց հայ յեղ. կուսակցութեան մասին ճառելը իր ձեռնհասութենէ դուրս է (սիկ), դուրս է որովհետեւ ինքը հայ յեղափ. ո՛չ մէկ կազմակերպութեան կը պատկանի եւ հետեւաբար ի վիճակի չէ՛ հեղինակօրէն դատելու անոնց փոխադարձ յարաբերութիւնները։

Յետոյ ընկերվարականի մը բերնով քօղածածուկ ակնարկութիւններ եւ յարձակումներ ընել տալով դաշնակցութեան դէմ... (սիկ)

Չենք գիտեր ի՞նչու մինչեւ ցարդ «Ռազմիկ»ի խմբագրութիւնը չը խօսեցաւ որոշ կերպով համերաշխութեան վրայ ու ցոյց չի տուաւ այն միջոցները որոնցմով կարելի պիտի ըլլայ համերաշխութեան «փափագը» իրագործել, որպէսզի առիթը ունենայինք տեսնելու որքա՞ն «խելացի» եւ «նպատակայարմար են» այդ միջոցները... ինչպէս կերեւի այդ միջոցները մատնանշելը իր «ձեռնհասութենէն» վեր է ու պիտի սպասէ պիւռոյին — Դաշնակցութեան պապական սինէտրիումին... ապակեղրոնացում!...

Իսկ հնչակեաններու ամբողջ դժբախտութիւնը հոն է, որ անոնք խօսք տուած են ընկերվարականի մը եւ չեն ունեցած այնքան «խելք» հասկնալու համար որ այդ կերպով աւելի խոչնդոտ կը լարուցանեն համերաշխութեան գործին մէջ։

«Ռազմիկ»ի բիւրեղացած պիւրօկրատները չեն կրնար հասկնալ թէ՝

1 Հայ յեղ. կուսակցութիւնները խօսելով հայ ժողովուրդի անունով, ստեղծուած են հայ ժողովրդին բարօրութեան համար եւ հետեւաբար իւրաքանչիւր անհատ, նոյնքան իրաւունք ունի խօսելու եւ իր կարծիքը յայտնելու այն հարցերու մասին, որոնք կըստեղծուին նոյն հասարակութեան կեանքին մէջ, որչափ եւ այս կամ այն կուսակցականը։

2 Թէ այս կամ այն հարցի մասին «հեղինակօրէն» խօսելու համար անհրաժեշտ չէ կուսակցութեան մը պատկանիլ, այլ կարեւոր են յայտնուած միտքերը, անոնց ճշմարտութիւնը եւ ստուգութիւնը, որոնց մէջ կը կայանայ եւ հեղինակութիւնը։

Եթէ պիւրօքրաթ յեղափոխական Ռազմիկականները հեղինակօրէն կը խօսին այս կամ այն հարցի մասին միայն անոր համար, որովհետեւ կուսակցութեան մը կը պատկանին, մենք չենք նախանձիր այդ տեսակ հեղինակութեան մը եւ երբէք չի պիտի ձգտինք անոր։ Եւ ո՞րչափ աժան է «Ռազմիկ»ի խմբագրութեան յեղափոխական հեղինակութեան գինը, արտասահմանի մէջ. տուր ամսական 50 սանթիմ անդամավճար, ենթարկուէ խմբագրութեան եւ անոր ետեւ կեցող կուսակցութեան ստրկացնող տիսցիպլինային, ծափահարէ՛ բոլոր յիմարութիւններուն եւ խայտառակութիւններուն, ու կրնաս համոզուած ըլլալ որ ճըշմարտութեան տաճարին մէջ ես ու ամէն մէկ ըսածդ անձեռնմխելի հեղինակութիւն է. հիմա պարզ է թէ ի՞նչու դաշնակցութեան մէջ ամէն յիմարութիւն՝ ճշմարտութիւն է եւ ինչո՞ւ համար «ինքնաքննադատութիւնը» այնքա՛ն զօրաւոր է անոնց մէջ։

3. Հայ Յեղ. որոշ կուսակցութեան չպատկանելով եւ ընկերվարական ըլլալով դեռ եւս արտաքսուած չեմ հասարակութենէ, որ իրաւունք չունենամ խօսելու հասարակական մէկ հրատապ հարցի մասին. մանաւանդ որ եթէ կուսակցութեան մը պատկանիլը անհրաժեշտ պայման է—„Խազմիկ“ի ապսենսէ—ըմբռնումին համաձայն—ընկերվարական ըլլալս կը գոհացնեմ եւ այդ պայմանը.

Թէ չէ՞ հայ կեանքի հարցերու մասին խօսելու համար անպատճառ հայ կուսակցութեան մը պատկանելու է...

Եթէ ասիկա բաւ կուզէ Խազմիկ այն ատեն կուզենք իմանալ նոյն թերթին յարաբերութիւնը այն օտարականներու նկատմամբ, որոնք նոյնպէս չեն պատկաներ հայ կուսակցութեան մը եւ սակայն յաճախ կը խօսին հայ յեղափոխութեան մասին եւ վերջերս նոյն իսկ կուսակցական ազեղ. կողմերու վրայ։

1. Հայ Յեղ. կուսակցութեանց համերաշխութեան հարցը՝ կուսակցական ներքին եւ կամ վարչական հարց մը չէ որ ձեռնհասութեան խնդիր ըլլայ այստեղ Այդ հարցը հասարակական է եւ ժողովրդին որոշ մէկ պահանջքը գոհացնելու բնոյթը ունի, հետեւաբար հասարակութեան ամեն մէկ անդամը իրաւունք ունի խօսելու իր պատկանած հասարակութեան ճակատագրին ղեկավարութեան նկատմամբ.

Երբ ձեռնհասութիւն բառը կարդացի, Պլեխանովի թութակին պատմութիւնը միտքս եկաւ։

Ժամանակ մը թութակ մը կը վարժեցնեն սանձրեւ կուզայ կորս ըսելու, անձրեւ եկած միջոցին եւ երբ թութակը կը վարժուի, անձրեւը կը դադրի, սակայն թութակը կը շարունակէ իր սորվածը։ Տէրը կաշխատի այժմ սորվեցնել «անձրեւը դադրեցաւ» վարժութիւնը, բայց մինչեւ որ թութակը իւրացնէ նոր վարժութիւնը, անձրեւ կակսի վերստին տեղալ ու թութակը նոր վարժութիւնով կը խօսի։ Խազմիկի խմբագիրները թութակին ցաւալի վիճակին մէջ ինկած են։ Անոնք՝ մըտնելով զանազան վարչական մարմիններու մէջ եւ վարժուած ըլլալով բողոքող տարրերը՝ «Ձեր ձեռնհասութենէն դուրս է» փորմիւլով լռեցնել, կը կրկնեն «ձեռնհասութենէն դուրս է»...

5. Խազմիկի խմբագրութիւնը խօսելով հայ յեղ. կազմակերպութիւններու փոխադարձ յարաբերութիւններու վրայ. չի կրնար հասկնալ թէ համերաշխութեան հարցը՝ երկու կուսակցութիւններու մէջեւ պատահած ներքին խնդիր մը չէ, որ անոր քննութիւնը եւ լուծումը վերապահուած ըլլայ միայն այդ կուսակցութիւններուն ձեռնհասութեան, եւ ճիշտ հո՛ս է որ պիւրօքրաթական ըմբռնումը «Խազմիկ»ին այնքա՛ն շօշափելի կը դառնայ մինչդեռ Մուրատ ունի բոլորովին տարբեր ըմբռնում մը, եւ անոր համար կոչին մէջ անիկա կը յանձնարարէ հրապարակային ժողովներ սարքել ուր տեղ ժողովուրդը եւ կուսակցութիւնները լուսաբանուին եւ իրենց կարծիքը ազատօրէն յայտնեն։

«Խազմիկ» Հնչ. մասնաճիւղին պատասխանած ատեն, չի կրնար իր թոյնը չի թափել իմ վրայ եւ մեկնելով իր վայձկան հոգեբանութենէն շատ տգեղ ակնարկութիւնով մը կը փորձէ յարձակել իմ վրայ ըսել ուզելով որ իմ քննադատական խօսքերս դաշնակցութեան մասին, եղած են Հնչակեաններու յանձնարարութեամբ եւ ես ընդունած եմ ընել այդ բանը՝ Հնչակեաններուն հաճոյ երեւալու համար հաւանականաբար...

Ո՛չ պարոններ. եթէ կուզէք գիտնալ, այդ բանը հասկնալը Ձեր «ձեռնհասութենէն» վեր է. որովհետեւ ատիկայ հասարակական խղճի գործն է իսկ դուք ձեր վարձկան հոգեբանութեամբ վաղուց դադրած էք այդ խղճին արձագանքը ըլլալէ։ Ես այս մասին աւելի չեմ ուզեր խօսիլ, վասնզի իմ բառներս մէջտեղ են եւ անոնք աւելի լաւ կրնան հերքել ձեր աղտոտ եւ զարշելի ակնարկութիւնը, քան ամէն ինչ։

«Ակնարկութիւններ» չկայ եւ ոչինչ «քօղածածուկ»։

Համերաշխութեան խնդրի վրայ խօսելու ատեն կուսակցութիւններու թաքթիքային եւ սկզբունքային «տարբերութիւններ»ը՝ քննելը եւ իրականութեան մէջ անոնց գոյութիւն չունենալը փաստելը, միթէ ակնարկութի՞ւն է, յարձակո՞ւմ է, տպակեդրոնացման բարեկամները ըսելը, միթէ ակնարկութի՞ւն է.

Խազմիկի խմբագրապետ պ. Ռ. Զարդարեան իբրեւ գրագէտ լաւ ծանօթ ըլլալու է գրական ձեւերու եւ գոնէ ան հասկնալու էր թէ՝ ապակեդրոնացման բարեկամները գրական ձեւ մըն է եւ ոչ թէ ակնարկութիւն եւ այն ալ քօղածածուկ։

Սոֆիայի դաշնակցականներին քօրբօրէ ներկայ էին հրապարակային ժողովին եւ իմ ու ժողովին նախագահին կրկնակի հրաւէրներուն՝ ընդդիմախօսելու, անոնք լռութեամբ պատասխանեցին։

Միթէ՞ ընդդիմախօսութեան իրաւունք տուողը եւ անոնց պատասխանելու պատրաստակամութիւն ցոյց տուողը ակնարկութիւններ կընէ.. Ինչո՞ւ համար ձեր Սոֆիայի ընկերները չի կատարեցին իրենց էնէական կուսակցական պարտականութիւնը պատռելու համար այն քօղը որով ծածկուած էին ակնարկութիւնները եւ ինչո՞ւ համար ետ չմղեցին այն յարձակումները, զորս կը կրէին. ձեր իսկ խոստովանութեամբ;

Դուք ալ ձեր՝ Սոֆիայի ընկերներու նման անկարող ըլլալով յայտնուած միտքերուն հակադրելու ձեր հասկացողութիւնը ձեր կարծիքները, կը ճառէք հեղինակութիւններու եւ զանազան ապսիրտներու վրայ. ո՛չ առանց նպատակի ի հարկէ՝ Ձեր տգեղ միտքն է չեզոքացնել այն ազդեցութիւնը, որուն ենթարկուեցան ձեր իսկ ընկերները եւ ստիպեցին ձեր ենթակօմիտէն զբաղելու այդ հարցով։

Պարոններ բեմ հրամմեցէ՛ք, հրապարակ եկէ՛ք աւելի որո՛շ խօսեցէք պարզեցէ՛ք ձեր տեսակէտներէն մի քանին, ցոյց տուէք այն գործնական միջոցները, որոնց վրայ կը ճառէք, եթէ ոչ դուք ձեր այս ընթացքով պիտի փաստէք դեռ իմ 10 օր առաջ յայտնած այն միտքը թէ՝ համերաշխութիւնը պիտի ունենայ իր հակառակորդները եւ առիթը պիտի տաք տեսնելու վերջիններ (հակառակորդներ) Ձեր անձին մէջ.

Ս. ՀԻՆՏԼԵԱՆ

Ֆիլիպէ, 3 Դեկտ.

Յառաջիկայ չորեքշաբթի օրէն սկսեալ «Յառաջ»ը պիտի շարունակէ իր կանոնաւոր հրատարակութիւնը՝ այսինքն շաբաթը երկու անգամ—չորեքշաբթի եւ շաբաթ օրեր.

ՍԻՒՍՏԱԿԷՊ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԵԹՐԱԿԵԱՆ

Թիֆլիսի մէջ վախճանեցաւ Արիստակէս Եպիսկոպոս Սեթրակեան լիարդի հիւանդութենէ. Արիստակէս եպիսկոպոսը Ռուսահայ ամենայայտնի հոգեւորականներ, պետ յառաջադէմ, միայն կղերականութիւնը կաստայի վերածելու ձգտում ունեցող կուսակցութեան.

Արիստակէսի թաղումը կատարուեցաւ Թիֆլիսի մէջ, մեծ շքով եւ տասնեակ հազար ժողովրդի ներկայութեամբ։ Սեթրակեան Ռուսահայերու կաթողիկոսական թեկնածուն պիտի ըլլար Խրիմեան Հայրիկի մահէն յետոյ.

Արիստակէս եղած է եւ ուսուցիչ Գ. Ճեմարանի, Ներսէսեան դպրոցի, Հայոց պատմութեան աշխարհագրութեան եւ մինչ իր աշակերտներուն համակրութիւնը վայելած է.

Արիստակէս ունի քանի մը ինք ուրոյն հեղինակութիւններ եւ դեռ 80 թուականներին թարգմանած է Տրէպէրի քաղաքակրթութեան պատմութիւնը, թէեւ շատ անմշակ լեզուով Յայտնի է որ Դրէպէրի այդ աշխատութեան մէջ կրօնքի բոլոր ձախաւերութիւնները մէջ տեղ կը բերուին.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Իշխանը այժմ Գերմանիա կը գտնուի։ Պուլկարիոյ մէջ իշխանին այս նոր ճամբորդութիւնը Եւրոպիոյ մէջ աննպատակ եւ լոկ զուարճութեան համար չի կարծուիր.

—Վառնայէն պատգամաւորութիւն մը գացեր է ներքին գործոց նախարարին խնդրելու որ Վառնայի քաղաքապետութեան թոյլատրուի փոխառութիւն մը ընել քաղաքը բարեզարդելու համար.

—Նաւավարական շրջանակներու մէջ տրամադրութիւն կայ Պուլկարիոյ մէջ արեւելեան եր կաթուղիին (Հիրշի) գիծը գնել։ Պուլկար Սամուլը կզբաղի այդ գնումին օգտակարութեան խնդրով.

—Ռուսիոյ գօ ծակատարներկ լով որ այս ամսոյն սկիզբները Սոֆիա կ'սպասուէր, դեռ չը վերադարձաւ. Ընդդիմադիր կուսակցութեան մամուլը զանազան բացատրութիւններ կուտայ այդ առթիւ.

—Պօրիս Սարաֆով որ իբրեւ քննիչ վերատեսուչ քանի մը ամիսներէ իվեր Մակեդոնիա անցած էր, վերադարձեր է եւ շատ լաւ գոյներով կը նկարագրէ ժողովրդին յեղափոխական տրամադրութիւնը.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Պօլսէն դեկտեմբեր 8ին կը հեռագրեն թէ՝ Ֆէյզի փաշային կացութիւնը Եէմէնի մէջ հետզհետէ կը գէշնայ, ու Սանաայէն, ուր Ֆէյզի պաշարուած է արաբներէն, լուրերը կը քիչնան։ Պատերազմական նախարարը կուզէ օգնութիւն հասցնել, սակայն օգնութիւնը կուշանայ շնորհիւ իշէտ փաշայի հետ ունեցած անհամաձայնութիւններու.

—Անխիալօի յոյն եպիսկոպոս Վասիլիոսը այժմ Պոլիս է. պատրիարքարանը կուզէ զայն Մակեդոնիա իբրեւ առաջնորդ ղրկել, սակայն Բարձր. Դուռը կը հակառակի Պուլկարիան գրգռել չուզելով.

—Ֆէհմի փաշայի դէմ եղած մահափորձի պատճառով ձերբակալուած հայերէն մէկ քանին ազատ արձակուած են.

—Ըմբոստացած նաւաստիներու յետնեալ ամսաթոշակները վճարուած են եւ նաւաստիները ծառայութենէ ազատ արձակուած.

—Սուլթանի առողջական վիճակը շարունակ կասկածելի է.

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Թոյմզ կիմանայ որ Շահի առողջական վիճակը շատ վտանգաւոր կացութեան մէջ է. կը կարծուի որ մահը մօտերս անխուսափելի է. Գահաժառանգ իշխանը Թաւրիզէն Թէհրան եկած է.

ՖՐԱՆՍԱ

Պարիզի եպիսկոպոսը կառավարութեան հրամանով հեռացեր իր պալատէն.

Այժմ այդ պալատին մէջ պիտի տեղաւորուի աշխատութեան նախարարութիւնը. Պարիզի եպիսկոպոսին պիտի յաջորդէ ընկերվարական Վայեանի.

Печатница на П. Глушковъ С Вар.